Scientific Chronicles of the Turkic World
Төрки дөнья фәнни хроникасы
Научная хроника тюркского мира

LATEST EVENTS IN 2017

On February 7, 2017, the first presentation of the publication “Gabdulla Tukay. Encyclopaedia”, organized by the Academy of Sciences of the Republic of Tatarstan, was held in the Conference Hall of the Academy. The eminent researcher of Tatar literature Abrar Karimullin and Nil Yuzeev initiated the unique project in 1978. The scientific concept of the edition and its structure were developed in 1993-1996. For several decades, the scholars of different generations were engaged in this work. Their aim was to present the results of their work to the public on the day of the 130th anniversary of the great poet Gabdulla Tukay.

The ceremony was attended by D. M. Mustafin, the head of the Department for the Implementation of the National Policy of the Republic of Tatarstan, the President’s Department of Internal Policy; M. Kh. Salakhov, the President of the Academy of Sciences of the Republic of Tatarstan; K.M.Minnullin, the Director of the G. Ibragimov Institute of Language, Literature and Art of the Academy of Sciences of the Republic of Tatarstan; D. Salikhov, the Chairman of the Writers’ Union of the Republic of Tatarstan, as well as editors of scientific editions, authors of research articles, university professors, representatives of cultural institutions, and members of general public from Kazan.

K. M. Minnullin, Doctor of Philology, the Corresponding Member of the Tatarstan Academy of Sciences, presided over the ceremony. Speaking at the opening ceremony, Academician M. Kh. Salakhov, Doctor of Physics and Mathematics, called “The Encyclopaedia of G. Tukay” the final chord crowning the events dedicated to the 130th anniversary of the great poet. He expressed the wish that this fundamental edition would lay the foundation for the further development of Tukay Studies. D.M. Mustafin highly appreciated the contribution of G. Tukay to Tatar culture: he compared the poet’s personality with a banner, flying in the very midst of the masses and leading them ahead. Z Z. Ramiev, a senior researcher of the Centre for Written and Musical Heritage at G. Ibragimov Institute of Language, Literature and Art, the science editor of the Encyclopaedia, acquainted the audience with the history of the Encyclopaedia, its structure, units and the scientists who have made significant contributions to its creation. Having studied Tukay all his life, the scholar said that this major edition was a tribute to the great son of the Tatar people.

The scientists from different parts of Russia and from near-abroad countries took part in the presentation of the Tukay encyclopaedia: Galim Zhaylybay, the chairman of the Writers’ Union of Kazakhstan, a poet and scientist; Beppaev Mutallip, the chairman of the Writers’ Union of the Kabardino-Balkar Republic, Kasymkhan Begmanov, the editor-in-chief of the national-ethnographic journal *Dastur* and a poet; Ivan Migalkin, the chairman of the Writers’ Union of the Republic of Sakha (Yakutia), a national writer. The participants noted the contribution of G. Tukay to the development of national literatures of Turkic peoples, the value of his heritage in modern times. During the presentation, a lot of poems, dedicated to G. Tukay, were recited in different languages.

Playwright Danil Salikhov and poet Radif Gatash compared the publication of the unique encyclopaedia to the crown of literary works, designed to perpetuate the memory of the great poet, and called it a national holiday of the Tatar people and a monument to G. Tukay. The scientific editors of the Encyclopaedia sections, R. V. Kharrasova, E. M. Galimova, R. R. Sultanova and I. M. Gaziev, briefly described the materials, included in the units of the Encyclopaedia, pointing out their relevance and novelty.

As part of the cultural program of the event, actors I. M. Gaziev and R. L. Galimova performed lyrical songs based on G. Tukay's poems. I. Kh Akhmetzyanov and A. R. Sabirzyanov, actors of G.Kamal Theatre, recited the poems of the poet. The presentation ended with songs based on G. Tukay's poem "Tugan tel" ("My Native Tongue"), which is the anthem of the Tatar people.

On the International Mother Language Day, February 21, 2017, the Institute of Philology and Intercultural Communication named after Leo Tolstoy, KFU hosted a grand event. It was attended by I. R. Gafurov, the Rector of Kazan Federal University, R. R. Zamaletdinov, the Director of the Institute, D. H. Salikhov, the Chairman of the Union of Writers of the RT, members of the Institute Board of Trustees, writers, journalists and general public.

In the first place, KFU and the Union of Writers of the Republic of Tatarstan signed a bilateral agreement of collaboration. In his speech, the Rector of Kazan Federal University expressed his satisfaction regarding the choice of the day for signing the document – International Mother Language Day. He drew attention to the fact that, according to international rankings, the institution is in the list of 200 leading universities, which is the evidence of the progress made by the University linguists. D. H. Salikhov, the Chairman of the Union of Writers of the RT, pointed out that over the decades the two institutions had developed good traditions of cooperation, which served as a basis for concluding this agreement.

The second part of the event was devoted to the celebrations in honor of Razil Ismagilovich Valiev, a prominent poet, novelist, playwright, journalist, public figure, and the Chairman of the Committee on Culture, Science, Education and National Issues of the RT State Council.

I. R. Gafurov was the first to congratulate the hero of the day with his 70th anniversary. In his welcome speech, the Rector of KFU noted that the festival "Язлар кебек янып яшим җирдә..." ("I live on this land with the intensity of spring ...") was a festive occasion for all University faculty. Razil Ismagilovich's life has been closely linked with the life of our University. Therefore, it is quite natural that the celebration of the jubilee is hosted here. As a famous public figure, R. I. Valeev takes an active part in scientific conferences and often meets with students and teachers. During his term of office in the Republican Supreme Council, he has gained recognition as a successful statesman.

R. A. Ratnikova, the Deputy of the RT State Council, the Chairman of the Journalists' Union of the RT, briefly informed the audience about the events dedicated to the anniversary of R.I. Valeev, which are to be held in the republic and beyond its borders. She told about his public activities and drew attention to the fact that R. I. Valeev is respected for his prudence, patience, and thoroughness in work. Playwright Danil Salikhov, poet Radif Gatash, and Prof. Foat Galimullin, a literary critic, spoke on behalf of their fellow writers.

Students and alumnus of the Higher School of Tatar Studies and Türkology named after G. Tukay, the Institute of Philology and Intercultural Communication named after Tolstoy prepared a concert for all the visitors and guests of the event.

The Hungarian translation of A. M. Gilyazov's novel "Йәгез, бер дога! (Let's Pray!)" was presented on February 24 in Budapest (Hungary) and on March 2 in Kazan (Russia). This event is the result of painstaking work conducted by the researchers from Kazan Federal University and aimed to promote the legacy of Tatar writers not only in Tatarstan and Russia, but also abroad. At the press conference, Prof. R. R. Zamaletdinov, Director of the Institute of Philology and Intercultural Communication, summed up the results of the work on the project "A. Gilyazov's Legacy": scientific supervision over the publication of the writer's works in the Russian, Tatar, Hungarian (Associate Professor M. Khabutdinova) and Turkish (Professor H. Minnegulov, Associate Professor M. Khabutdinova) languages; cooperation with translators (Associate Professor M. Khabutdinova); introduction of the writer's translated works into scientific

circulation (Professor A. Yusupova, Associate Professor E. Kadyrov); Turkish masters and doctoral student consultations (Associate Professor M. Khabutdinov); Gilyazov's recitals (Associate Professor G.Gainullina) and scientific and practical conferences (Associate Professor M. Khabutdinova). R. Hasanova, Chairman of the "Alphabet" Foundation Board and the Tatar society "Elifba", told the audience that A. M. Gilyazov's autobiographical novel had been translated and published with the support of the Ministry of Human Resources of Hungary and the Public Fund "Gulag" in the framework of the "The Year of the GULAG" in Hungary and in honor of the 60th anniversary of the 1956 Revolution. The work of the translators, Andras Soproni and Judit Virtes, was guided by Arpad Galgotsi, a friend of the Tatar writer, who is the Laureate of the Translation Prize named after Yozhef Atilla and the Chevalier of the Order of Friendship of the Russian Federation. A. Galgotsi took part in the presentation of the Russian translation of A. M. Gilyazov's novel published in the journal "Argamak" (N.Ishmukhametov's translation) on October 19, 2016, in Kazan Federal University. This project has been realized owing to the financial support of M. Sh. Shaimiev, the first President of the Republic of Tatarstan, the Republic of Tatarstan State Adviser. Prof. A. Zakirzyanov, Head of the Department of Tatar Literature, Kazan Federal University, spoke about the relevance and significance of translations of Tatar literature into the languages of the peoples of the world. The presentation was attended by journalists, public figures and representatives of creative community.

From March 15 to 18, 2017, Kazan hosted the Fifth International Golden Horde Forum. Within the framework of the Forum there were held a number of international conferences and round-table discussions devoted to the history of the Golden Horde and Tatar khanates. It is an academic event of international level, in which leading experts in the study of medieval Turkic-Tatar civilization regularly take part. The forum has become the main platform for coordinating research on this issue. As a result of its work, many controversial issues have been resolved and conceptual decisions have been made on the strategy for further research into medieval Tatar history.

The Forum was organized by M. A. Usmanov Center for Research on the Golden Horde and Tatar Khanates at Sh. Marjani Institute of History, the Academy of Sciences of the Republic of Tatarstan. The first Golden Horde Forum, held on March 17, 2009, was devoted to the "Political and Socio-Economic History of the Golden Horde (the 13th –15thcenturies)". Since then, once every two years, the International Golden Horde Forum has been held on an ongoing basis. It was also held in 2011, 2013 and 2015 and was attended by representatives of many Russian and foreign scientific centers.

The Fifth International Golden Horde Forum "The History of the Golden Horde and the Tatar Khanates" included two scientific conferences ("Source Studies of the History of the Golden Horde and Tatar Khanates: Textology, Translations and Interpretations" and "Coinage and Money Circulation in the Golden Horde and the Turkic-Tatar Khanates in Light of Source Studies") and two round-table discussions ("Ecological and Epidemic Factor in Medieval Eurasia" and "The Golden Horde on the Great Silk Road").

The forum was attended by 113 scientists from 18 countries and 64 scientific centers (University of Oxford, Paris-Sorbonne University, Washington University, University of Wisconsin, Szeged University, Russian Academy of Sciences, etc.). This forum was held within the framework of the Action Plan for the Preparation and Celebration of the 750th Anniversary of the Golden Horde Foundation for 2016-2019, adopted by the Cabinet of Ministers of the Republic of Tatarstan. The next International Golden Horde Forum is scheduled to be held in 2019. It will be dedicated to the 750th anniversary of the Golden Horde.

The final event of the Forum was a trip to Bolgar, which took place on March 17. On March 18, an expanded meeting of the editorial board of the magazine "Zolotoordynskoye Obozrenie" ("The Golden Horde Review") was held, where the participants were presented editors' reports and discussed plans for the further development of the journal.

On March 23, the Russian Ethnographic Museum held an official opening of the exhibition "The World of Tatar Culture in the 19th–20th Centuries". The organizers of the exhibition are the Ministry of

Culture of the Russian Federation and the Russian Ethnographic Museum. The exhibition was organized with the support of the Tatar national-cultural autonomy of St. Petersburg.

The opening ceremony was attended by members of the Permanent Mission of the Republic of Tatarstan in St. Petersburg and Leningrad Region, cultural attachés of the embassies of different countries, representatives of museum communities and the Club of Friends of the Russian Ethnographic Museum, cultural figures and Tatar community of the region.

Vladimir Grusman, the Director of the Russian Ethnographic Museum, delivered a welcome speech, addressing guests of the exhibition. Rais Yarkaev, the chairman of the Tatar autonomy of St. Petersburg, spoke on behalf of the Tatar community. He thanked the management and staff of the museum for organizing the exhibition and presented an old towel with Tatar ornament to the museum fund.

For the first time in the history, the museum exhibits reveal common and distinctive features of various ethnic, territorial and ethno-confessional groups of Tatars in Russia in a single exhibition space. Most of the exhibits belong to the end of the nineteenth and beginning of the twentieth century.

This expanded exposition clearly demonstrates preservation and development of ethnic traditions in decoration of dwellings, costumes, cult attributes and applied arts of the whole range of Tatar culture. The central place is given to the costumes of the second half of the nineteenth and beginning of the twentieth century, which were common among Kazan Tatars – the largest group of the Tatars in Russia. At the exhibition, you can also get acquainted with festive and casual clothes of the Mishars, Kasimov Tatars, Kostroma, Siberian, Crimean Tatars, Nagaibaks and baptized Tatars.

A special section of the exhibition is devoted to the products of applied arts and crafts, which, after centuries of development, have survived to the present day. Among them are jewelry and tanning, as well as gold embroidery.

In total, the exhibition displays about 300 exhibits, which constitute the “golden fund” of the museum collection. They are a unique source for research and present great interest to the most sophisticated visitors of the Russian Ethnographic Museum.

On April 7–8, 2017, Oxford hosted the conference “Tatars in World History”. The organizers of the conference were the Sh. Marjani Institute of History, the Academy of Sciences of the Republic of Tatarstan together with their partners from Oxford University. The initiative of holding the conference was approved by the Ministry of Foreign Affairs of the Russian Federation. The idea was also supported by the World Congress of Tatars, the European Alliance of Tatars and the UK Tatar Association.

On April 7, there took place the ceremony of transferring the first copy of the seven-volume “History of the Tatars” and the monograph “The Golden Horde in World History”, first published in English.

On April 18, 2017, Kazan State University of Architecture and Civil Engineering hosted the International Scientific and Practical Conference “Twenty Five Years of Higher Technical Education in the Tatar Language”.

The conference was devoted to the study and dissemination of the experience of Kazan State University of Architecture and Civil Engineering, which was the first to resume the teaching of technical disciplines in the Tatar language in the late 20th century and successfully continues this work, the same practices of other universities were also discussed.

The organizers of the conference were the Ministry of Education and Science of the Republic of Tatarstan, the Academy of Sciences of the Republic of Tatarstan, the Council of Rectors of the Republic of Tatarstan, and Kazan State University of Architecture and Civil Engineering.

In their speeches the guests welcomed the students, studying at KSACE in the Tatar language, discussed the issues of language and culture development as well as professional activities of architects and builders whose task is to create national architecture, original and recognizable buildings in Tatarstan.

On April 24, 2017, R. Minnekhanov, the President of the Republic of Tatarstan, signed a decree on awarding the State Prize of the Republic of Tatarstan named after Gabdulla Tukay in 2017.

Madina Malikova got the State Award for her book “The Taste of Rye” (Kazan: Ikhlas, 2014), Haris Salikhov was awarded for his books: “Secular and Spiritual Motifs in Pushkin and G. Tukay’s Works, and the Issues of Moral Education Today” and “Religion and Science (the Foundations of World Religious and Secular Cultures)” (Kazan: “Idel-press”, 2012); R. Shageeva got the award for her book “Roses of Eternity: a Collection of Articles in the Tatar and Russian Languages” (Kazan: Zaman, 2015).

On April 25, 2017, there took place the International Scientific and Practical Conference “Galimjan Ibrahimov’s Legacy in the Context of Cultural Diversity”, dedicated to the 130th birth anniversary of G. Ibrahimov, a classic of Tatar literature, statesman and scholar.

The conference was organized by the G. Ibrahimov Institute of Language, Literature and Art at the Academy of Sciences of the Republic of Tatarstan together with the International Turkic Academy, the Academy of Sciences of the Republic of Bashkortostan, and the Russian Humanitarian Scientific Foundation.

The conference was attended by the representatives of the state bodies of the Republic of Tatarstan, the Academy of Sciences of the Republic of Tatarstan, scientific and educational institutions of the Republic, the Union of Writers of the Republic of Tatarstan, mass media and scholars, and the representatives of the Academies of Kazakhstan, Kyrgyzstan, Turkmenistan, Uzbekistan, Bashkortostan, Crimea, Chuvashia, Udmurtia, Moscow, etc.

During the event, all those present could familiarize themselves with an exhibition of books, which contained pre-revolutionary publications by Galimjan Ibragimov, as well as modern editions of the Institute of Language, Literature and Art. Among the books there were new items: “Galimjan Ibragimov: ‘I was looking for life, I was looking for meaning in life...’ ” and the third book from the series of photo albums “Galimjan Ibragimov in Photos”.

Before the conference, a collection of materials was published: “Galimjan Ibrahimov’s Legacy in the Context of the Diversity of Cultures” (Kazan: IALI, 2017. 368 p.). The publication includes the works of about 90 authors from the near and far abroad countries (Kazakhstan, Kyrgyzstan, Turkmenistan, etc.) and regions of Russia (Bashkortostan, Chuvash Republic, Crimea, etc.).

On May 24, 2017, the Institute of History named after Sh. Marjani, the Academy of Sciences RT, hosted the international conference “Materials on the History and Culture of the Tatars in Foreign Archives”. The conference was held as part of the Republic’s State Program “Preservation of the National Identity of the Tatar People (2017–2019)”. The organizer of the event was the Institute of History of the Academy of Sciences of the Republic of Tatarstan. The initiative of this scientific forum was supported by the Institute of Caucasian, Tatar and Turkestan Studies - ICATAT (Magdeburg, Germany), the Museum of History of Brandenburg-Prussia in the city of Wustrau (Germany), the Museum of Islamic Culture, the State Historical, Architectural and Art Museum-Preserve “Kazan Kremlin”. Among the participants of the conference were: Mieste Hotopp-Riecke, the founder and Head of the Institute of Caucasian, Tatar and Turkestan Studies (ICATAT); Stefan Taylig, ICATAT Vice-Director, Head of the Brandenburg-Prussian Museum in the city of Wustrau, member of the Managing Board of the Brandenburg Association Museum; and Ismail Kerimov, Head of the Research Institute of the Crimean Tatar Philology, History and Culture of the Crimean Ethnos.

This information has been prepared by R. N. Valiullin, the Permanent Representative of the Republic of Tatarstan in St. Petersburg and the Leningrad Region; V. Aksanov, Candidate of History, Senior Researcher of the Center for Studies of the Golden Horde and the Tatar Khanates named after M. A. Usmanov at the Institute of History named after Sh. Marjani of the Academy of Sciences of the Republic of Tatarstan; M. M. Khabutdinova, Candidate of Philology, Associate Professor of the Institute of Philology and Intercultural Communication named after Leo Tolstoy, Kazan Federal University; T. Sh. Gilyazov, Candidate of Philology, Associate Professor of the Institute of Philology and Intercultural Communication named after Leo Tolstoy, Kazan Federal University; E. K. Kadirova, Candidate of Philology, Associate Professor of the Institute of Philology and Intercultural Communication named after Leo Tolstoy, Kazan Federal University.

2017 ЕЛДА БУЛГАН ВАКЫЙГАЛАР

2017 елның 7 февралендә Татарстан Республикасы Фәннәр Академиясенең конференц-залында татар халкының олуг шагыйре Габдулла Тукайның шәхси энциклопедиясе тәкъдим ителде. Аны төзү мәсьәләсен 1978 елда, беренчеләрдән булып, әдәбият галимнәре Әбрар Кәримуллин һәм Нил Юзиев күтәреп чыга һәм 1993–1996 елларда бу басманың гыйльми концепциясе һәм структурасы эшләнә. Дистә еллар буена энциклопедияне әзерләүгә төрле катлам вәкилләре тартылып, бөек Тукайның тууына 130 еллык юбилее уңаеннан әдәби җәмәгатьчелек алдына аны бастырып чыгару бурычы куела.

Тантаналы чарада Татарстан Республикасы Президентының эчке сәясәт мәсьәләләре департаментының Милли сәясәтне гамәлгә ашыру идарәсе җитәкчесе Д. М. Мостафин, ТР ФАнең президенты М. Х. Сәләхов, ТР ФАнең Г. Ибраһимов исем. Тел, әдәбият һәм сәнгать институты директоры К. М. Миңнуллин, ТР Язучылар берлеге рәисе Д. Салихов, энциклопедиянең фәнни һәм бүлек мөхәррирләре, мәкалә авторлары, Казан шәһәренең академик, вуз, педагогик җәмәгатьчелеге, әдәбият һәм сәнгать әһелләре катнашты.

Физика-математика фәннәре докторы, академик М. Х. Сәләхов, әлеге чараны ачып, Габдулла Тукай энциклопедиясен 2016 елда Г. Тукайга багышланган чараларны һәм ирешелгән казанышларны йомгаклаган зур тарихи-мәдәни вакыйга буларак бәяләде һәм бу масштаблы басма татар әдәбият фәнендә киләчәктәге яңа юнәлешләргә нигез булыр дигән өметен белдерде. Кичәне филология фәннәре докторы, ТР ФАнең мөхбир-әгъзасы К. М. Миңнуллин алып барды. Д. М. Мостафин гомумкешелек һәм милли кыйммәтләрне шигъри калыпка салган Тукайны татар халкының алгарышында һәм яшәешендә калкан, байрак буларак, югары бәяләде. Энциклопедиянең баш мөхәррире Г. Ибраһимов исем. Тел, әдәбият һәм сәнгать институтының Язма һәм музыкаль мирас үзәге өлкән фәнни хезмәткәре З. З. Рәмиев җәмәгатьчелекне энциклопедиянең төзелү тарихы, структурасы, бүлек эчтәлекләре һәм бу эшкә тартылган галимнәргә кыскача тукталды һәм басманың даһи шагыйребезгә олы ихтирамыбызның чагылышы булуын ассызыклады.

Тукай энциклопедиясен тәкъдир итү кичәсенә килгән Россия төбәкләре һәм чит ил вәкилләре – Казахстан Республикасының Язучылар берлеге рәисе урынбасары, шагыйрь Галим Җайлыбай, Кабарда-Балкар Республикасының Язучылар берлеге рәисе Беппаев Моталлип Азнор улы, «Дәстүр» казах милли-этнографик журналының баш мөхәррире, шагыйрь Касыймхан Бәһман улы, Саха (Якутия) Республикасының Язучылар берлеге рәисе, халык шагыйре Иван Васильевич Мигалкиннар Тукайның төрки-тугандаш халыклар мәдәниятендә һәм тарихында тоткан урынын, аның мирасының сүз сәнгатендә рухи маяк булуын ассызыкладылар һәм үз телләрендә Тукай шигырьләрен яңгыраттылар.

Язучылар берлеге рәисе Д. Салихов, шагыйрь Р. Гаташ бу вакыйгага шагыйрь иҗатын мәңгеләштерү ноктасыннан якын килеп, аны татар халкының милли бәйрәме һәм Г.Тукайга һәйкәл дип бәяләделәр. Бүлек мөхәррирләре филология фәннәре кандидаты Р. В. Харрасова, сәнгать фәннәре кандидатлары Э. М. Галимова, Р. Р. Солтанова, И. М. Газиев чыгышларында, энциклопедиянең эчтәлеген тәшкил иткән материал белән кыскача таныштырудан тыш, бай, яңа һәм кызыклы фактик материал тәэмин ителде. Тантаналы чара халык артистлары И. М. Газиев, Р. Л. Галимоваларның шагыйрь әсәрләренә язылган лирик җырлары һәм Г. Камал исемендәге Татар дәүләт театры артистлары И. Х. Әхмәтҗанов, А. Р. Сабирҗановлар тарафыннан укылган Г. Тукай шигырьләре белән үрелеп барды. Габдулла Тукай энциклопедиясен тәкъдир итү кичәсе татар халкының гимнына әверелгән «Туган тел» җыры белән тәмамланды.

Халыкара туган телләр көне уңаеннан, 2017 елның 21 февралендә КФУның Лев Толстой исемендәге филология һәм мәдәниятара багланышлар Институтында тантаналы кичә үтте. Анда университет ректоры И. Р. Гафуров, институт директоры Р. Р. Җамалетдинов, Татарстан язучылар берлеге рәисе Д. Х. Салихов, институтның Кайгыртучанлык советы әгъзалары, язучылар, журналистлар, киң җәмәгатьчелек катнашты.

Чараның беренче өлешендә Казан федераль университеты һәм Татарстан Республикасы Язучылар берлеге арасында хезмәттәшлек турында килешүгә кул куелды. КФУ ректоры үзенең чыгышында әлеге вакыйганың нәкъ менә Туган телләр көнендә булуына игътибар итте. Институтта тел һәм әдәбиятларны өйрәнүгә зур игътибар бирелүен билгеләп, лингвистика буенча дөньякүләм рейтингта КФУ ның алдынгы 200 уку йорты арасына керүен, моның җитди күрсәткеч булуын ассызыклады. ТР Язучылар берлеге рәисе Д. Х. Салихов әлеге килешүнең әһәмиятен билгеләп, ике арадагы хезмәттәшлекнең матур традицияләре булуын ассызыклады, киләчәктә уртак эш-чараларга зур өмет баглавын белдерде.

Кичәнең икенче өлеше Татарстан Республикасының халык шагыйре, Г. Тукай исемендәге дәүләт премиясе лауреаты, танылган прозаик, драматург, публицист, күренекле җәмәгать эшлеклесе, Татарстан Дәүләт Советының мәдәният, фән, мәгариф һәм милли мәсьәләләр Комитеты рәисе Разил Исмәгыйль улы Вәлиевнең 70 яшьлек юбилеена багышланып, «Язлар кебек янып яшим җирдә...» дип аталды.

Юбилярны беренче булып университет ректоры И. Р. Гафуров тәбрикләде. Ректор үзенең чыгышында Разил Исмәгыйль улының бу олы юбилее университет коллективы өчен дә бәйрәм булуын билгеләп үтте. Илшат Рәфкать улы фикеренчә, бәйрәмнең университетта үтүе бик урынлы, чөнки Р. И. Вәлиевнең бөтен тормышы әлеге уку йорты белән тыгыз бәйле. Ул студентларның һәм укытучыларның якын дусты, иҗатчы һәм җәмәгать эшлеклесе буларак, даими очрашуларда катнаша, фәнни конференцияләрдә чыгышлар ясый. Ул үзен оста сәясәтче, җәмәгать эшлеклесе итеп танытты. ТР Югары Советында Комитет җитәкчесе буларак Разил Исмәгыйлович республикада киң танылу алды.

ТР Дәүләт Советы рәисе урынбасары, ТР Журналистлар берлеге рәисе Р.А.Ратникова үзенең чыгышында Р. И. Вәлиев юбилеена багышланган чараларның республика күләмендә уздырылуын билгеләп үтте, әлеге шәхеснең сәясәтче буларак эшчәнлегенә тукталды, аның һәрвакыт салкын акыл, сабырлык, ныклык белән эш итүенә соклануын белдерде.

Р.Вәлиевнең әдәби иҗаты турында Язучылар берлеге рәисе Д. Х. Салихов, халык шагыйре Рәдиф Гаташ, КФУ профессоры Ф. Г. Галимуллин сөйләде.

Әдәби-музыкаль кичә Лев Толстой исемендәге филология һәм мәдәниятара багланышлар Институтының Габдулла Тукай исемендәге татаристика һәм тюркология Югары мәктәбе студентлары һәм университетны төрле елларда тәмамлаган артистлар көче белә.

---

24 нче февраль көнне Будапештта (Маҗарстан) һәм 2 нче мартта Казанда (Россия) А. М. Гыйләҗевның «Йәгез, бер дога!» романының маҗар теленә тәрҗемәсен тәкъдим итү булды. Бу вакыйга – КФУ галимнәренең татар язучылары иҗатын Татарстан Республикасы һәм Россия Федерациясендә генә түгел, чит илләрдә дә таныту һәм пропагандалау юнәлешендәге тырыш хезмәте нәтиҗәсе. Филология һәм мәдәниятара багланышлар институты директоры, проф. Р. Р. Җамалетдинов пресс-конференциядәге чыгышында «А. М. Гыйләҗев мирасы» проекты буенча эш нәтиҗәләре белән таныштырды: язучы әсәрләренең рус, татар, маҗар телләрендәге (доц. М. Хәбетдинова), төрек телендәге (проф. Х. Миңнегулов, доц. М. Хәбетдинова) басмаларын фәнни яктан эшкәртү; тәрҗемәчеләр белән хезмәттәшлек итү (доц. М. Хәбетдинова), язучы әсәрләре тәрҗемәләрен фәнни әйләнешкә кертү (проф. Ә. Юсупова, доц. Э. Кадыйрова); Төркия магистр һәм докторантларына консультация бирү (доц. М. Хәбетдинова); иҗат кичәләре (доц. Г. Гайнуллина) һәм фәнни-гамәли конференцияләр (доц. М. Хәбетдинова) уздыру. «Алфавит» фонды идарәсе һәм «Әлифба» татар җәмгыяте рәисе Р. Хәсәнова: «А. М. Гыйләҗевның автобиографик романы Маҗарстанның Кеше ресурслары министрлыгы һәм «ГУЛАГ» иҗтимагый фонды ярдәме белән Маҗарстандагы «ГУЛАГ елы» кысаларында һәм 1956 нчы елгы революциянең 60 еллыгы хөрмәтенә тәрҗемә ителде һәм бастырып чыгарылды», – дип сөйләде. Тәрҗемәчеләр Андраш Шопрони һәм Юдит Виртеш эшчәнлеген татар язучысының дусты, Йожеф Атилла исемендәге тәрҗемәчеләр премиясе лауреаты, РФ Дуслык ордены кавалеры Арпад Галгоци координацияләде. 2016 нчы елның 19 нчы октябрендә А. Галгоци А. М. Гыйләҗев романының «Аргамак» журналында басылып чыккан рус теленә тәрҗемәсен (тәрҗемәче Н. Ишмөхәммәтов) КФУда тәкъдим итүдә катнашты. Бу проект Татарстан Республикасының беренче президенты, ТР Дәүләт киңәшчесе М. Ш. Шәймиевнең финанс ярдәме белән тормышка

ашырылды. Татар әдәбиятын дөнья халыклары телләренә тәрҗемә итүнең актуальлеге һәм әһәмияте турында КФУның татар әдәбияты кафедрасы мөдире Ә. Закирҗановның чыгышы булды. Тәкъдим итү кичәсендә журналистлар, җәмәгать эшлеклеләре, иҗади интеллигенция вәкилләре катнашты.

2017 нче елның 15–18 нче март көннәрендә Казанда чираттагы V Халыкара Алтын Урда форумы булып узды, аның кысаларында Алтын Урда һәм Казан ханлыклары тарихына багышланган халыкара фәнни конференцияләр һәм түгәрәк өстәлләр оештырылды. Бу халыкара дәрәҗәдәге фәнни чара, анда урта гасырлар төрки-татар цивилизациясен өйрәнү өлкәсендә эйдәп баручы белгечләр даими рәвештә катнаша. Форум әлеге проблематика буенча тикшеренү эшен координацияләү өчен төп мәйданчыкка әйләнде. Аның эшчәнлеге нәтиҗәсендә күп бәхәсле мәсьәләләр хәл ителә һәм урта гасырлар татар тарихы буенча алда булачак тикшеренүләрнең стратегиясенә кагылышлы концептуаль карарлар кабул ителә.

Форумны оештыручы – Татарстан Республикасы Фәннәр академиясенең Ш. Мәрҗани исемендәге Тарих институты М. Г. Усманов исемендәге Алтын Урда һәм Казан ханлыкларын тикшерү үзәге. Беренче Алтын Урда форумы 2009 нчы елның 17 нче мартында «Алтын Урданың сәяси һәм социаль-икътисади тарихы (XIII–XV гг.)» темасына булды. Шул вакыттан алып ике елга бер тапкыр даими нигездә Халыкара Алтын Урда форумы үткәрелеп килә. 2011, 2013, 2015 нче елларда шулай ук Халыкара Алтын Урда форумы уздырылды, чараларда күп кенә җирле һәм чит ил фәнни үзәкләренең вәкилләре катнашты.

«Алтын Урда һәм Казан ханлыклары тарихы» V Халыкара Алтын Урда форумы кысаларында 2 фәнни конференция («Алтын Урда һәм Казан ханлыклары тарихы чыганак белеме: текстология, тәрҗемәләр, интерпретацияләр» һәм «Алтын Урда һәм төрки-татар ханлыкларында акча сугу эше һәм акча әйләнеше чыганак белеме тикшеренүләре яктылыгында») һәм 2 түгәрәк өстәл («Урта гасырлар Евразиясендә экология һәм эпидемия факторы» һәм «Алтын Урда Бөек ефәк юлында»).

Форумда дөньяның 18 иленнән һәм 64 фәнни үзәгеннән (Оксфорд университеты, Сорбонна университеты, Вашингтон университеты, Висконсин университеты, Сегед университеты, Россия фәннәр академиясе һ.б.) 113 галим катнашты. Әлеге форум ТР Министрлар Кабинеты тарафыннан кабул ителгән 2016–2019 нчы елларда Алтын Урдага нигез салынуның 750 еллыгын бәйрәм итүгә әзерлек һәм уздыру чаралары планы кысаларында үткәрелде. Алдагы халыкара Алтын Урда форумын 2019 нчы елда уздыру күздә тотыла. Форум Алтын Урданың 750 еллыгына багышланачак.

17 нче мартта булган Болгарга барып кайту һәм 18 нче мартта уздырылган «Золотоордынское обозрение» журналы редакциясе коллегиясенең киңәйтелгән утырышы форумның йомгаклау чаралары булып торды. Утырышта бастырып чыгаручы мөхәррирләрнең хисаплары тыңланды, шулай ук журналны үстерүгә кагылышлы алдагы планнар хакында фикер алышу булды.

---

23 нче мартта Россия этнография музеенда «XIX–XX гасыр татар мәдәнияте дөньясы» күргәзмәсенең рәсми ачылышы булды. Күргәзмәне оештыручылар – Россия Федерациясе Мәдәният министрлыгы, Россия этнография музее, шулай ук Санкт-Петурбургтагы Татар милли-мәдәни автономиясе дә булышлык күрсәткән.

Тантаналы ачылышта Татарстан Республикасының Санкт-Петербург һәм Ленинград өлкәсендәге даими вәкиллеге, төрле илчелекләрнең мәдәни атташелары, музей берләшмәсе һәм Россия этнография музееның дуслары клубы вәкилләре, төбәкнең мәдәни эшлеклеләре һәм татар җәмәгатьчелеге катнашты.

Күргәзмә кунакларына сәламләү сүзе белән Россия этнография музее директоры Владимир Грусман мөрәҗәгать итте. Татар җәмәгатьчелеге исеменнән Санкт-Петербург татар автономиясе рәисе Рәис Яркәев чыгыш ясады, ул музей җитәкчелеге һәм хезмәткәрләренә күргәзмәне оештырулары өчен рәхмәт белдерде һәм татар орнаментлы борынгы сөлгене музей фондына тапшырды.

Музей диварларында беренче тапкыр бердәм экспозиция эчендә Россия татарларының төрле этник, территориаль һәм этноконфессиональ төркемнәренә караган гомуми һәм үзенчәлекле якларны чагылдырган музей предметлары тәкъдим ителде. Күргәзмәдәге экспонатларның күпчелек өлеше XIX гасыр ахыры – XX йөз башына карый.

Тәкъдим ителгән экспозиция татар мәдәнияте таралыш алган барлык җирләрдә йорт бизәү, киемнәр, культ атрибутлары, гамәли сәнгатьтәге милли традицияләрнең саклануын һәм үсешен ачык чагылдыра. Россия татарларының иң күп санлы төркемен тәшкил иткән казан татарларында XIX гасыр ахыры – XX йөз башында кулланылышта булган киемнәргә үзәк урын бирелгән. Күргәзмәдә шулай ук мишәрләр, касыйм татарлары, кострома, себер, кырым татарлары, нагайбәкләр, керәшен татарларының бәйрәм һәм көндәлек киемнәре белән танышырга мөмкин.

Күргәзмәнең аерым бер бүлегендә күп гасырлар дәвамында үсеп, хәзерге көнгә кадәр сакланып калган төрле һөнәр һәм кәсепчелек эшләнмәләре күрсәтелә. Алар арасында зәркән һәм күн эшләре, шулай ук алтын белән тегелгән әйберләр аерылып тора.

Күргәзмәдә барлыгы 300ләп экспонат тәкъдим ителде, һәм алар музей тупланмасының «алтын фонд»ын тәшкил итә, тикшерүчеләр өчен уникаль база булып тора, шулай ук Россия этнография музеен карарга килүче иң таләпчән кешеләр өчен дә зур әһәмияткә ия.

2017 елның 7-8 апрелендә Бөекбританиянең Оксфорд шәһәрендә «Татарлар дөнья тарихында» дип аталган конференция узды. Чараны Татарстан Фәннәр академиясенең Ш. Мәрҗәни исемендәге тарих институты Оксфорд университеты белән берлектә оештырды. Конференцияне Бөтендөнья татар конгрессы, Европа татарлары альянсы һәм Бөекбритания татарлары ассоциациясе дә хуплады.

7 апрельдә җиде томлык «Татарлар тарихы»ның беренче кучермәсен һәм «Дөнья тарихында Алтын Урда» монографиясенең инглиз теленә тәрҗемә ителгән вариантын Оксфорд университетының Бодлиан китапханәсенә тапшыру тантанасы узды.

2017 елның 18 апрелендә Казан дәүләт архитектура-төзелеш университетында «Татар телендә югары техник белем бирүгә 25 ел» дигән халыкара фәнни-гамәли конференция узды.

Конференция узган меңьеллык азагында техник фәннәрне татар телендә укытуны беренче булып яңартып җибәргән һәм бүген дәвам иткән Казан дәүләт архитектура-төзелеш университетының (КДАТУ) һ. б. югары уку йортларының бу юнәлештәге эш тәҗрибәсен өйрәнүгә һәм киңрәк җәелдерүгә багышланды.

Чара Татарстан Республикасы Мәгариф һәм фән министрлыгы, Татарстан Республикасы Фәннәр академиясе, ТР Дәүләт советы, ТР югары уку йортлары ректорлары, Казан дәүләт архитектура-төзелеш университеты тарафыннан оештырылды.

Мөхтәрәм кунаклар үз чыгышларында КДАТУда татар телендә белем алучы студентларны сәламләп, татар теле һәм мәдәнияте, татар телендә укыту системасының үсеше мәсьәләләре турында фикер алышты, архитекторлар һәм төзүчеләрнең профессиональ эшчәнлеге, Татарстанда милли архитектура булдыру, үзенчәлекле объектлар төзү турында сөйләшү алып барды.

2017 елның 24 апрелендә Татарстан Президенты Рөстәм Миңнеханов «2017 елда Габдулла Тукай исемендәге Дәүләт премиясен бирү турында»гы Указга кул куйды.

2017 елда Габдулла Тукай исемендәге Татарстан Дәүләт премиясе белән бүләкләнүчеләр билгеле булды: Мәдинә Маликова – «Арыш тәме» китабы: роман, повесть, хатирәләр (Казан: «Ихлас»ААҖ, 2014); Харис Салихов – «А. Пушкин, Г. Тукай иҗатында дөньяви һәм дини мотивлар һәм бүгенге көндә әхлакый тәрбия бирү проблемалары» (Казан, «Идел-Пресс» нәшрияты, 2008); «Дин һәм фән (дөньядагы дини һәм дөньяви мәдәният нигезләре)» (Казан, «Идел-Пресс» нәшрияты, 2012); Розалина Шаһиева – Татарстанның милли мәдәни мирасы турындагы «Мәңгелек гөлчәчәкләре: татар һәм рус телендәге мәкаләләр җыелмасы» (Казан: «Заман» нәшрияты, 2015).

2017 елның 25 апрелендә Татарстан Республикасы Фәннәр академиясенең Г. Ибраһимов исемендәге Тел, әдәбият һәм сәнгать институты татар әдәбияты классигы, дәүләт эшлеклесе һәм галим Г. Ибраһимовның тууына 130 ел тулуга багышланган «Мәдәниятләр төрлелеге контекстында Галимҗан Ибраһимов мирасы» дип исемләнгән халыкара фәнни-гамәли конференция уздырды.

Әлеге чара Халыкара Төрки академия (Астана, Казахстан), Башкортстан Фәннәр академиясе һәм Россия гуманитар фәнни фонды белән бергәлектә оештырылды.

Конференция эшендә Казахстан, Кыргызстан, Үзбәкстан, Төркмәнстан, Башкортстан, Кырым, Чувашия, Удмуртия Республикалары, Мәскәү һ. б. шәһәрләрнең фәнни оешмалары хезмәткәрләре, Татарстан Республикасы дәүләт органнары, Фәннәр академиясе институтлары, югары уку йортлары, Язучылар берлеге, матбугат чаралары вәкилләре катнашты.

Конференция барышында китап күргәзмәсе эшләп торды, анда Галимҗан Ибраһимовның революциягә кадәр бастырылган язмалары, шулай ук заманча басмалар – Тел, әдәбият һәм сәнгать институты тарафыннан чыгарылган китаплар, алар арасында яңалары – «Галимҗан Ибраһимов: „Мин хәят эзләдем, хәятта мәгънә эзләдем…“» (Казан: ТӘһСИ, 2017. 336 б.), «Галимҗан Ибраһимов фотографияләрдә» (Казан: ТӘһСИ, 2017. 60 б.).

Конференция өчен махсус чыгарылган «Мәдәниятләр төрлелеге контекстында Галимҗан Ибраһимов мирасы» материаллар җыентыгы нәшер ителде (Казан: ТӘһСИ, 2017. 368 б.). Бу басмада якынча 90 якын һәм ерак чит ил (Казахстан, Кыргызстан, Төркмәнстан һ. б.) һәм Россия регионнары (Башкортстан, Чуваш Республикасы, Кырым һ. б) авторлары материаллары тупланды.

2017 нче елның 24 нче маенда Татарстан Республикасы Фәннәр академиясе Ш. Мәрҗани исемендәге Тарих институтында «Чит ил архивларында татарларның тарихы һәм мәдәниятенә кагылышлы материаллар» дип аталган халыкара конференция булып узды. Әлеге чара «Татар халкының милли тәңгәллеген саклау (2017–2019 нчы еллар)» Татарстан Республикасы дәүләт программасын гамәлгә ашыру буларак үткәрелде. Конференцияне оештыручы – ТР ФА Тарих институты. Фәнни форумны уздыру инициативасын Кавказ, татар, Төркестан тикшеренүләре институты – ICATAT (Магдебург, Германия), Вустрау шәһәренең (Германия) Бранденбург-Пруссия тарихы музее, Ислам мәдәнияте музее, «Казан Кремле» дәүләт тарихи-архитектура һәм сәнгать музей-тыюлыгы күтәреп алды. Конференция эшендә ICATAT Кавказ, татар, Төркестан тикшеренүләре институтына нигез салган, хәзерге вакытта аның директоры Мисте Хоттоп-Рике, Вустрау шәһәрендәге Бранденбург-Прус музее директоры, Бранденбург Музейлар ассоциациясенең идарә әгъзасы, ICATAT вице-директоры Штефан Тайлиг, Кырым татар филологиясе, Кырымдагы этнослар тарихы һәм мәдәнияте фәнни-тикшеренү институты директоры Исмаил Керимов катнашты.

Материаллар Татарстан Республикасының Санкт-Петербург һәм Ленинград өлкәсендәге даими вәкиле Р. Н. Вәлиуллин, тарих фәннәре кандидаты, Татарстан Республикасы Фәннәр академиясенең Ш. Мәрҗани исемендәге Тарих институты М. Г. Госманов исемендәге Алтын Урда һәм татар ханлыкларын тикшерү үзәгенең өлкән фәнни хезмәткәре А. В. Аксанов, филология фәннәре кандидаты, Казан федераль университетының Л. Н. Толстой исемендәге Филология һәм мәдәниятара бәйләнешләр институты доценты М. М. Хәбетдинова; филология фәннәре кандидаты, Казан федераль университетының Л. Н. Толстой исемендәге Филология һәм мәдәниятара багланышлар институты доценты Т. Ш. Гыйлаҗев; филология фәннәре кандидаты, Казан федераль университетының Л. Н. Толстой исемендәге Филология һәм мәдәниятара багланышлар институты доценты Э. Х. Кадыйровалар җыйды һәм әзерләде.

ПРОШЕДШИЕ СОБЫТИЯ 2017 ГОДА

7 февраля 2017 года в конференц-зале Академии наук Республики Татарстан состоялась презентация издания «Габдулла Тукай. Энциклопедия». У истоков этого уникального проекта в 1978 г. стояли татарские литературоведы Абрар Каримуллин и Нил Юзеев. В 1993–1996 гг. была разработана научная концепция издания и его структура. В течение нескольких десятилетий ученые разных поколений внесли посильный вклад в его разработку. Перед ними была поставлена задача: представить результаты своего труда общественности к 130-летию со дня рождения великого поэта Габдуллы Тукая.

В торжественном мероприятии приняли участие Д. М. Мустафин – начальник Управления по реализации национальной политики департамента Президента РТ по вопросам внутренней политики, М. Х. Салахов – президент АН РТ, К. М. Миннуллин – директор Института языка, литературы и искусства им. Г. Ибрагимова академии наук РТ, Д. Салихов – председатель Союза писателей РТ, научные редакторы рубрик, авторы научных статей, преподаватели вузов, представители общественности г. Казани, деятели культуры.

Выступая на церемонии открытия, доктор физико-математических наук, академик М. Х. Салахов назвал издание «Энциклопедии Г. Тукая» достойным финальным аккордом мероприятий, посвященных 130-летию великого поэта, высказал пожелание, чтобы в будущем это фундаментальное издание послужило базой для дальнейшего развития тукаеведения. Председателем президиума был доктор филологических наук, член-корреспондент АН РТ К. М. Миннуллин. Д. М. Мустафин в своем выступлении высоко оценил вклад Г. Тукая в татарскую культуру, сравнил его личность со стягом, всколыхнувшимся из самой гущи народной массы и ставшим во главе ее. Старший научный сотрудник Центра письменного и музыкального наследия Института языка, литературы и искусства имени Г. Ибрагимова З. З. Рамиев, научный редактор энциклопедии, познакомил присутствующих с историей создания энциклопедии, ее структурой, содержанием рубрик, назвал ученых, которые внесли значительный вклад в ее разработку. По мнению тукаеведа, это масштабное издание является данью уважения великому сыну татарского народа.

В презентации энциклопедии приняли участие ученые не только из разных уголков России, но и из стран ближнего зарубежья: председатель Союза писателей Республики Казахстан, поэт, ученый Галим Жайлыбай, председатель Союза писателей Кабардино-Балкарской республики Беппаев Муталлип Азнорович, главный редактор национально-этнографического журнала «Дастур», поэт Касымхан Бегманов, председатель Союза писателей Республики Саха (Якутия), народный писатель Иван Васильевич Мигалкин. В своих выступлениях гости отметили вклад Г. Тукая в развитие национальных литератур родственных тюркских народов, значение его наследия в современности. Прозвучали стихотворения, посвященные Г. Тукаю, на разных языках.

Драматург Д. Салихов, поэт Р. Гаташ назвали выход в свет уникальной энциклопедии венцом трудов, нацеленных на увековечивание памяти великого поэта, национальным праздником всего татарского народа, памятником Г. Тукаю. Научные редакторы рубрик Р. В. Харрасова, Э. М. Галимова, Р. Р. Султанова, И. М. Газиев кратко охарактеризовали материалы, вошедшие в рубрики, отметили их актуальность и новизну.

В культурной программе мероприятия было выступление народных артистов И. М. Газиева, Р. Л. Галимова, исполнивших лирические песни на стихи Г. Тукая. Артисты ТГАТ им. Г. Камала И. Х. Ахметзянов и А. Р. Сабирзянов прочитали стихотворения поэта. Презентация закончилась исполнением песни на стихи Габдуллы Тукая «Туган тел» («Родной язык»), ставшей гимном татарского народа.

---

21 февраля 2017 года, в Международный день родных языков, в Институте филологии и межкультурных коммуникаций им. Л. Толстого КФУ состоялось торжественное мероприятие. В нем приняли участие ректор КФУ И. Р. Гафуров, директор института Р. Р. Замалетдинов, председатель Союза писателей РТ Д. Х. Салихов, члены Попечительского совета института, писатели, журналисты, широкий круг общественности.

Вначале был подписан двусторонний договор между КФУ и Союзом писателей РТ о сотрудничестве. В своем выступлении ректор КФУ выразил удовлетворение, что документ был подписан именно в Международный день родных языков, обратил внимание присутствующих на то, что институт оказался, согласно Международному рейтингу, в списке 200 ведущих вузов, это является одним из важных показателей успеха в деле изучения лингвистики. Председатель Союза писателей РТ Д. Х. Салихов указал на то, что за десятилетия сложились добрые традиции взаимодействия двух структур, что и послужило основой для заключения договора о сотрудничестве.

Вторая часть мероприятия была посвящена чествованию Разиля Исмагиловича Валиева – известного поэта, прозаика, драматурга, публициста, общественного деятеля, председателя комитета по культуре, науке, образованию и национальным вопросам Государственного Совета РТ.

Первым юбиляра с 70-летием поздравил И. Р. Гафуров. В своем приветственном слове ректор КФУ отметил, что этот праздник «Язлар кебек янып яшим җирдә...» («Живу на земле с энергией весны...») является праздником всего коллектива. Жизнь Разиля Исмагиловича связана с жизнью нашего вуза неразрывными узами. Поэтому вполне закономерно, что юбилей проходит в стенах университета. Р. И. Валеев как известный общественный деятель принимает активное участие в научных конференциях, встречается со студентами и преподавателями, за годы работы в Верховном совете снискал славу успешного государственного деятеля в республике.

Депутат Государственного Совета РТ, Председатель Союза журналистов РТ, Р. А. Ратникова кратко рассказала о мероприятиях в республике и за ее пределами, посвященных юбилею Р. И. Валеева, рассказала о его общественной деятельности, обратила внимание на то, что его уважают за рассудительность, терпение, основательность в делах.

От собратьев по перу выступили драматург Д. Х. Салихов, поэт Радиф Гаташ, литературовед, профессор КФУ Фоат Галимуллин.

Концерт-поздравление подготовили студенты и выпускники Высшей школы татаристики и тюркологии им. Г. Тукая Института филологии и межкультурных коммуникаций им. Л. Толстого.

---

24 февраля в Будапеште (Венгрия) и 2 марта в Казани (Россия) состоялась презентация венгерского перевода романа А. М. Гилязова «Йәгез, бер дога!» («Давайте помолимся!»). Это событие – результат кропотливой работы ученых КФУ по продвижению и пропаганде творчества татарских писателей не только в РТ, РФ, но и за рубежом. В своем выступлении на пресс-конференции директор Института филологии и межкультурных коммуникаций, проф. Р. Р. Замалетдинов подвел итоги работы по проекту «Наследие А. М. Гилязова»: научное сопровождение изданий сочинений писателя на русском, татарском, венгерском (доц. М. Хабутдинова), турецком (проф. Х. Миннегулов, доц. М. Хабутдинова) языках; сотрудничество с переводчиками (доц. М. Хабутдинова), введение переводов писателя в научный оборот (проф. А. Юсупова, доц. Э. Кадырова); консультирование магистров и докторантов из Турции (доц. М. Хабутдинова); проведение творческих вечеров (доц. Г. Гайнуллина) и научно-практических конференций (доц. М. Хабутдинова). Р. Хасанова, председатель Правления фонда «Алфавит» и татарского общества «Элифба», рассказала о том, что автобиографический роман А. М. Гилязова был переведен и издан при поддержке Министерства человеческих ресурсов Венгрии и общественного фонда «ГУЛАГ» в рамках «Года ГУЛАГА» в Венгрии и в честь 60-летия революции 1956 г. Работу переводчиков Андраша Шопрони и Юдит Виртеш координировал друг татарского писателя Арпад Галгоци, Лауреат премии переводчиков им. Йожефа Атиллы, кавалер Ордена Дружбы РФ. 19 октября 2016 г. А. Галгоци принимал участие в презентации русского перевода романа А. М. Гилязова, изданного в журнале «Аргамак» (пер. Н. Ишмухаметова), в КФУ. Этот проект воплотился в жизнь, благодаря финансовой поддержке первого Президента РТ, Госсоветника РТ. М. Ш. Шаймиева. Об актуальности и значении переводов татарской литературы на языки народов мира было выступление проф. А. Закирзянова, зав. кафедрой татарской литературы КФУ. В презентации приняли участие журналисты, общественные деятели, представители творческой интеллигенции.

15–18 марта 2017 г. в Казани состоялся очередной V Международный Золотоордынский форум, в рамках которого прошли международные научные конференции и Круглые столы, посвященные истории Золотой Орды и татарских ханств. Это научное мероприятие международного уровня, в котором регулярно участвуют ведущие специалисты в области изучения средневековой тюрко-татарской цивилизации. Форум стал главной площадкой для координации научно-исследовательской работы по данной проблематике. В результате его работы решаются многие дискуссионные вопросы и вырабатываются концептуальные решения относительно стратегии дальнейших исследований по истории средневековой татарской истории.

Организатором форума является Центр исследований Золотой Орды и татарских ханств им. М. А. Усманова Института истории им. Ш. Марджани Академии наук Республики Татарстан. Первый золотоордынский форум состоялся 17 марта 2009 года по теме «Политическая и социально-экономическая история Золотой Орды (XIII–XV вв.)». С тех пор раз в два года проводится Международный золотоордынский форум: так, в 2011, 2013, 2015 годах в мероприятиях участвовали представители многих отечественных и зарубежных научных центров.

В рамках V Международного золотоордынского форума «История Золотой Орды и татарских ханств» прошли 2 научные конференции («Источниковедение истории Золотой Орды и татарских ханств: текстология, переводы, интерпретации» и «Монетное дело и денежное обращение в Золотой Орде и тюрко-татарских ханствах в свете источниковедческих исследований») и 2 круглых стола («Экологический и эпидемический фактор в средневековой Евразии» и «Золотая Орда на Великом шелковом пути»).

В форуме приняли участие 113 ученых из 18 стран мира и 64 научных центров (Оксфордский университет, университет Сорбонны, Вашингтонский университет, Висконсинский университет, Сегедский университет, Российская академия наук и др.). Данный форум состоялся в рамках Плана мероприятий по подготовке и проведению празднования 750-летия основания Золотой Орды на 2016–2019 гг., принятого Кабинетом Министров РТ. Следующий международный золотоордынский форум планируется провести в 2019 г. Он будет посвящен 750-летию Золотой Орды.

Заключительными мероприятиями форума стали поездка в Болгар, которая состоялась 17 марта, и расширенное заседание редакционной коллегии журнала «Золотоордынское обозрение», проведенное 18 марта, где были заслушаны отчеты выпускающих редакторов, а также обсуждены дальнейшие планы по развитию журнала.

---

23 марта в Российском этнографическом музее состоялось официальное открытие выставки «Мир татарской культуры XIX–XX в.», организаторами которой являются Министерство культуры Российской Федерации, Российский этнографический музей. Выставка проходила при поддержке Татарской национально-культурной автономии Санкт-Петербурга.

В торжественной церемонии открытия приняли участие сотрудники Постоянного представительства Республики Татарстан в Санкт-Петербурге и Ленинградской области, культурные атташе посольств разных стран, представители музейного сообщества, клуба друзей Российского этнографического музея, культурные деятели и татарская общественность региона.

С приветственным словом к гостям выставки обратился директор Российского этнографического музея Владимир Грусман. От лица татарской общественности выступил председатель татарской автономии Санкт-Петербурга Раис Яркаев, который поблагодарил руководство и сотрудников музея за организацию выставки и вручил в фонд музея старинное полотенце с татарским орнаментом.

Впервые в стенах музея в едином экспозиционном пространстве представлены музейные предметы, раскрывающие общие и самобытные черты различных этнических, территориальных и этноконфессиональных групп татар России. Большая часть экспонатов выставки относится к концу XIX – началу XX в.

Развернутая экспозиция наглядно свидетельствует о сохранении и развитии национальных традиций в убранстве жилища, костюме, культовых атрибутах, прикладном искусстве всего ареала татарской культуры. Центральное место отведено костюмам второй половины XIX – начала XX в., бытовавшим у казанских татар – самой многочисленной группы татар России. На выставке можно

также ознакомиться с праздничной и будничной одеждой мишарей, касимовских татар, костромских, сибирских, крымских татар, нагайбаков, крещеных татар.

В особом разделе выставки демонстрируются изделия ремесел и промыслов, которые, развиваясь в течение многих столетий, сохранились до настоящего времени. Среди них выделяются ювелирное и кожевенное дело, а также золотное шитье.

Всего на выставке представлено около 300 экспонатов, которые составляют «золотой фонд» музейного собрания и являются уникальной источниковедческой базой для исследователей, а также представляют большой интерес для самых взыскательных посетителей Российского этнографического музея.

7–8 апреля 2017 года в г. Оксфорде состоялась конференция «Татары в мировой истории». Организаторы конференции – Институт истории им. Ш. Марджани АН РТ совместно с партнерами из Оксфордского университета. Инициатива проведения конференции была одобрена Министерством иностранных дел РФ. Идею также поддержали Всемирный конгресс татар, Альянс татар Европы и Ассоциация татар Великобритании.

Церемония передачи библиотеке первой копии семитомника «История татар» и монографии «Золотая Орда в мировой истории», впервые вышедших на английском языке, состоялась 7 апреля.

---

18 апреля 2017 года в КГАСУ состоялась Международная научно-практическая конференция «25 лет высшему техническому образованию на татарском языке».

Конференция посвящена изучению опыта работы Казанского государственного архитектурно-строительного университета, который первым возобновил в конце прошлого тысячелетия преподавание технических дисциплин на татарском языке и успешно продолжает эту работу, а также опыта других вузов в данном направлении.

Организаторами конференции являются Министерство образования и науки РТ, Академия наук РТ, Совет ректоров вузов РТ, Казанский государственный архитектурно-строительный университет.

В своих выступлениях гости поприветствовали студентов, обучающихся в КГАСУ на татарском языке, обсудили вопросы развития языка и культуры, профессиональной деятельности архитекторов и строителей, задачей которых является создание национальной архитектуры, самобытных, узнаваемых объектов строительства в Татарстане.

---

24 апреля 2017 г. подписан Указ Президента РТ о присуждении Государственных премий РТ имени Габдуллы Тукая в 2017 году.

Государственная награда присуждена Мадине Маликовой за книгу «Арыш тәме: роман, повесть, хәтирәләр» (Казань: ООО «Ихлас», 2014), Харису Салихову – за книги «Светские и духовные мотивы в творчестве А. Пушкина, Г. Тукая и проблемы нравственного воспитания сегодня» и «Религия и наука (основы мировых религиозных и светских культур)» (Казань: «Идель-пресс», 2012); Р. Шагеевой – за книгу «Розы вечности: сборник статей на татарском и русском языках» (Казан: «Заман», 2015).

---

25 апреля 2017 года состоялась международная научно-практическая конференция «Наследие Галимджана Ибрагимова в контексте многообразия культур», посвященная 130-летию со дня рождения классика татарской литературы, государственного деятеля и ученого Г. Ибрагимова.

Конференция организована Институтом языка, литературы и искусства им. Г. Ибрагимова Академии наук Республики Татарстан совместно с Международной Тюркской академией, Академией наук Республики Башкортостан, Российским гуманитарным научным фондом.

В работе конференции принимали участие представители государственных органов Республики Татарстан, Академии наук РТ, научных и научно-образовательных учреждений республики, Союза писателей РТ, средств массовой информации, ученые, представители академий Казахстана, Киргизии, Туркменистана, Узбекистана, Башкортостана, Крыма, Чувашии, Удмуртии, Москвы и т. д.

В ходе мероприятия все присутствовавшие могли ознакомиться с книжной выставкой, где были представлены как дореволюционные издания произведений Галимджана Ибрагимова, так и современные издания Института языка, литературы и искусства. Среди книг – новинки: «Галимджан Ибрагимов: „Я жизнь искал, смысла в жизни искал...“», третья книга из серии фотоальбомов «Галимджан Ибрагимов в фотографиях».

К конференции был издан сборник материалов: «Наследие Галимджана Ибрагимова в контексте многообразия культур» (Казань: ИЯЛИ, 2017. 368 с.). В издание вышли публикации более 90 авторов из стран ближнего и дальнего зарубежья (Казахстан, Кыргызстан, Туркменистан и др.), регионов России (Башкортостан, Чувашская Республика, Крым и др.).

---

24 мая 2017 г. в Институте истории имени Ш. Марджани АН РТ состоялась международная конференция «Материалы по истории и культуре татар в зарубежных архивах». Конференция проводилась в рамках реализации Государственной программы Республики Татарстан «Сохранение национальной идентичности татарского народа (2017–2019 годы)». Организатор мероприятия – Институт истории АН РТ. Инициативу проведения научного форума поддержали Институт кавказских, татарских, туркестанских исследований – ICATAT (Магдебург, Германия), музей истории Бранденбург-Пруссии города Вустрау (Германия), Музей исламской культуры, Государственный историко-архитектурный и художественный музей-заповедник «Казанский Кремль». В работе конференции приняли участие основатель и директор Института кавказских, татарских и туркестанских исследований (ICATAT) Мисте Хоттоп-Рикке, директор Бранденбург-Прусского музея города Вустрау, член правления Музейной ассоциации Бранденбурга, вице-директор ICATAT Штефан Тайлиг, директор Научно-исследовательского института крымскотатарской филологии, истории и культуры этносов Крыма Исмаил Керимов.

Материалы собраны и подготовлены Р. Н. Валиуллиным, постоянным представителем Республики Татарстан в Санкт-Петербурге и Ленинградской области; А. В. Аксановым, кандидатом исторических наук, старшим научным сотрудником Центра исследований Золотой Орды и татарских ханств им. М. А. Усманова Института истории им. Ш. Марджани Академии наук Республики Татарстан; М. М. Хабутдиновой, кандидатом филологических наук, доцентом Института филологии и межкультурной коммуникации имени Льва Толстого Казанского федерального университета; Т. Ш. Гилязовым, кандидатом филологических наук, доцентом Института филологии и межкультурной коммуникации имени Льва Толстого Казанского федерального университета; Э. Х. Кадировой, кандидатом филологических наук, доцентом Института филологии и межкультурной коммуникации имени Льва Толстого Казанского федерального университета.